

УДК 338.2

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бурак І.О., Гиршкан Р.Р.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Статтю присвячено дослідженню актуальних питань удосконалення інформаційного забезпечення. Визначено місце аналізу в процесі управління оборотними активами. Систематизовані аналітичні можливості чинної форми балансу суб'єктів господарювання. Визначені напрями оптимізації структури балансу з метою забезпечення вищого рівня його інформаційної місткості. Узагальнена система показників ефективності використання оборотних активів.

Ключові слова: оборотні активи, інформаційно-аналітичне забезпечення, фінансова звітність, структура, елементи оборотних активів, ліквідність.

Постановка проблеми. Для забезпечення процесів створення та реалізації продукції на ринку у торговельних та виробничих підприємств існує об'єктивна необхідність володіти певними матеріальними та грошовими цінностями, необхідними для обслуговування процесів виробництва та обігу товарів. Сукупність матеріальних та грошових цінностей, які обслуговують господарський процес, цілком споживаються протягом одного виробничого циклу, називається оборотними активами підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різних аспектів обліку та аналізу оборотних активів підприємства представлене в працях таких відомих вчених, як: Нападівська Л.В. [1], Осьмірко І.В. [12], Синиця Т.В. [12]. До нормативної бази, використаної при дослідженні теми статті, відноситься: Податковий кодекс України [6], Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [10], Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [2], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5], П(С)БО 9 «Запаси» [7], П(С)БО 15 «Дохід» [8], П(С)БО 16 «Витрати» [9], Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» [11].

Постановка проблеми. Метою дослідження є всебічне вивчення інформаційно-аналітичного забезпечення управління оборотними активами суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі господарської діяльності оборотні активи безперервно і послідовно змінюються. Грошова форма активів підприємства перетворюється в матеріальну (виробничі запаси), яка при здійсненні технологічного процесу господарської діяльності матеріалізується у готову продукцію або товар для покупців, які відповідно реалізуються, суб'єкт господарювання через систему розрахунків отримує виручку і відшкодовує (повністю, частково) витрачені виробничі запаси та інші спожиті ресурси й формує фінансовий результат [12, с. 226].

Оборотні активи – це сукупність економічних ресурсів підприємства, що знаходяться в постійному кругообігу, змінюють свою матеріальну форму впродовж одного операційного циклу

(одного року) та в повному обсязі переносять свою вартість на виготовлену продукцію [4, с. 147].

Важливим напрямком управління оборотними активами є управління процесом їх формування, причому, забезпеченню оптимальності їх складу та структури належить чільне місце. Від раціональності їх розміщення та ефективності використання у великій мірі залежить успіх підприємства. Тому, в процесі аналізу потрібно звернути увагу, насамперед, на склад і структуру оборотних активів, розміщення їх у сфері виробництва і обігу, ефективність використання, а також розглянути окремі групи оборотних активів, що здійснюють найбільш істотний вплив на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Основним джерелом інформації для аналізу складу та структури оборотних активів є форма фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», методичні засади складання якої регулюється нормативним документом – НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5]. У чинній формі балансу усі статті згруповано за їх економічним змістом у трьох розділах активу та чотирьох розділах пасиву, які мають відповідну назву.

Структура оборотних активів (табл. 1) вивчається за їх розміщенням у сферах постачання (виробничі запаси), виробництва і формування об'єктів діяльності (незавершене виробництво, готова продукція, товари), розрахунків (векселі одержані, дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів) і запасу грошових коштів (готівкові і безготівкові кошти).

Обсяги розміщення активів у кожній сфері залежать від виду економічної діяльності підприємств та їх технологічного процесу. Так, для підприємств з матеріальним виробництвом потрібні значні залишки виробничих запасів, для підприємств із тривалим технологічним процесом – незавершеного виробництва і готової продукції, на торговельних підприємствах – товарів [12, с. 231].

Для аналізу оборотних активів їх необхідно згрупувати за елементами (табл. 2).

Зокрема, Кужельний М.В. та Лінник В.Г. відзначають, що для одержання узагальнених даних про стан та використання господарських засобів їх об'єднують в групи та розділи і слід відрізняти три способи групування господарських засобів та джерел їх утворення, які відображаються у різних статтях Балансу:

**Інформація про залишки оборотних активів на звітну дату в Балансі
(Звіті про фінансовий стан) – фрагмент**

Актив	Код рядка	Джерело інформації (рахунки та субрахунки бухгалтерського обліку)
1	2	3
II. Оборотні активи		
Запаси	1100	
Виробничі запаси	1101	20, 22
Незавершене виробництво	1102	23, 25
Готова продукція	1103	26, 27
Товари	1104	28 (за вирахуванням 285)
Поточні біологічні активи	1110	21
Векселі одержані	1120	34
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги:	1125	36
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
за виданими авансами	1130	371
з бюджетом	1135	дебетовий залишок за субрахунком 641, 642
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	373
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	аналітичні дані за субрахунком 682, 683
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	372, 374, 375, 376, 377, 65, 683, 66, 685
Поточні фінансові інвестиції	1160	351, 352
Гроші та їх еквіваленти:	1165	
Готівка	1166	30
Рахунки в банках	1167	31, 33
Витрати майбутніх періодів	1170	39
Інші оборотні активи	1190	331, 332, 643

Джерело: сформовано за НП(С)БО 1

**Вихідна інформація про залишки оборотних активів за елементами в Балансі
(Звіті про фінансовий стан) – фрагмент**

Елементи оборотних активів	Код рядка
Запаси	1100 = 1101+1102+1103+1104+1110
виробничі запаси	1101
незавершене виробництво	1102
готова продукція	1103
товари	1104
поточні біологічні активи	1110
Дебіторська заборгованість	
за товарними операціями	1120+1125
за розрахунками	1130+1135+1140+1145
інша поточна дебіторська заборгованість	1155
Грошові кошти	1165=1166+1167
Витрати майбутніх періодів	1170
Інші оборотні активи	1190
Усього оборотних активів	1195

Джерело: сформовано за даними табл. 2

перший – за функціональною роллю господарських засобів (активів) та порядком утворення й цільовим призначенням (пасив);

другий – за способом перенесення вартості засобів виробництва на продукт, у створенні якого вони брали участь, а джерел – за формами утворення і цільовим призначенням;

третій – за цільовим призначенням засобів господарювання і джерел їх утворення.

Групування статей Балансу за першим способом відбувається для отримання даних про обсяг

ресурсів підприємства в цілому з виокремленням закріплених за сферою виробництва засобів праці, предметів праці; сферою обігу – предметів обігу, коштів у розрахунках; невиробничою сферою – засобів довгострокового споживання, засобів короткострокового споживання [3, с. 101].

Також вони відзначають, що позитивні показники оборотних активів – це необхідна передумова нормального фінансового стану підприємства, який безпосередньо залежить від структури, обсягу і стану виробничих запасів, незавершеного

виробництва, коштів, розрахунків та інших активів [3, с. 102].

Вважаємо, що в балансі підприємства повинна формуватися інформація про: структуру капіталу (аспект фінансування); структуру майна для отримання інформації про кредитоспроможність (аспект інвестування); взаємозв'язок структури капіталу і майна, що характеризуватиме платоспроможність підприємства.

При дослідженні чинної форми балансу виявлено, що його структура не повною мірою відповідає потребам контролю за дотриманням правила ліквідності, відповідно до якого активи підприємства мають фінансуватися пасивами такої самої строкowości (рис. 1).

Це пов'язано з недостатньо чітким розмежуванням у балансах українських підприємств оборотних та необоротних активів і зобов'язань.

На нашу думку дані зміни необхідні для забезпечення вищого рівня інформаційної місткості балансу.

Визначення обсягу і структури оборотних активів є одним із головних завдань аналізу оборотного капіталу, тому що для забезпечення довгострокової виробничої і ефективної фінансової діяльності підприємству необхідно мати достатній рівень оборотного капіталу для того, щоб бути спроможним покрити кредиторську забор-

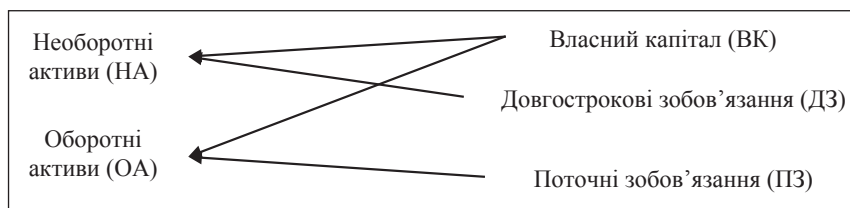

Рис. 1. Основні взаємозв'язки між активами та джерелами їх формування [12, с. 212]

гованість і зберегти свою ліквідність та платоспроможність.

Для оцінки динаміки обсягу і структури оборотного капіталу необхідно згрупувати статті активу балансу у окремі специфічні групи за ознакою ліквідності.

Аналітичне групування оборотних активів повинно мати такий вигляд (табл. 3).

Розглянемо показники ефективності використання оборотних активів і шляхи прискорення їх обертання (табл. 4).

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів на підприємствах використовуються різноманітні показники, найважливішим з яких є швидкість обороту. Тривалість обороту – це синтетичний показник, здатний відобразити одночасно результат процесу матеріального відтворення – обсяг реалізації створених товарів і наданих послуг за даний період – і ефективність використаних у цьому процесі матеріальних засо-

Таблиця 3

Аналітичне групування оборотних активів (за ступенем ліквідності)

Ступінь ліквідності	Вид оборотних активів	Код рядка (ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»)	Джерело інформації (рахунки бух. обліку)
Високий (високоліквідні)	- кошти та їх еквіваленти; - поточна дебіторська заборгованість; - цінні папери (які враховуються у складі поточних фінансових інвестицій)	1165+1160+1125+1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155	30, 31, 32, 33, 35, 36
Середній (швидколіквідні)	- товари; - готова продукція; - виробничі запаси; - незавершене виробництво	1100	20, 21, 22, 23, 26, 28
Низький (низьколіквідні)	- сумнівна дебіторська заборгованість; - застарілі виробничі запаси; - готова продукція, що не користується попитом	-	36, 20, 26

Джерело: сформовано за даними табл. 1 у відповідності до класифікації

Таблиця 4

Система показників ефективності використання оборотних активів

Найменування показника	Алгоритм розрахунку	Складові розрахунку	Характеристика показника
1	2	3	4
Термін обороту оборотних активів	$T_{об.ОА} = \frac{Сз.ОА. \times Д}{ЧД}$	Сз ОА – середні залишки нормованих оборотних активів, грн.; Д – тривалість періоду, за який обчислюється оборот, днів;	обчислюється в днях і характеризується періодом, за який оборотні кошти підприємства здійснюють один оборот
Коефіцієнт обороту оборотних активів	$K_{об.ОА} = \frac{ЧД}{Сз.ОА}$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, грн.	характеризує кількість оборотів оборотних коштів за звітний період
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	$K_з = \frac{Сз.ОА.}{ЧД}$		характеризує величину оборотних активів на одну гривню реалізованої продукції
Коефіцієнт ефективності оборотних активів	$K_{е.ОА} = \frac{\Pi}{Сз.ОА}$	Π – валовий прибуток, грн.	характеризує, скільки прибутку припадає на одну гривню оборотних коштів

Джерело: систематизовано за текстом [4]

бів і коштів. За сучасних умов він може використовуватись на рівні підприємств і на макrorівні для розробки комплексних економічних програм. Оборотної оборотних активів обчислюється за планом і фактично. Порівнюючи фактичний час обертання з плановим, визначають прискорення або сповільнення обертання як щодо всіх нормованих оборотних коштів, так і щодо окремих їх статей. Для характеристики ефективності використання оборотних коштів використовується коефіцієнт обертання. Цей показник характеризує кількість оборотів оборотних коштів за звітний період.

Чим більше оборотів здійснюють оборотні кошти, тим оптимальніше вони використовуються. Коефіцієнт завантаження оборотних активів характеризує величину оборотних активів на одну гривню реалізованої продукції. Чим менше оборотних коштів припадає на одну гривню реалізованої продукції, тим ліпше вони використовуються. Для характеристики ефективності

використання оборотних активів може використовуватись коефіцієнт ефективності. Цей показник характеризує, скільки прибутку припадає на одну гривню оборотних коштів. Чим він більший, тим ефективніше використовуються оборотні кошти. Поліпшення використання оборотних активів вивільняє їх. При цьому, дане вивільнення може бути як абсолютним так й відносним.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Проведене дослідження надало можливість оптимізації структури балансу та методик розрахунку на його основі окремих аналітичних показників, що сприятиме отриманню адекватних даних щодо стану, структури та фінансуванню оборотних активів, що є базою для побудови виваженої стратегії управління оборотними активами суб'єктів господарювання.

Подальші дослідження полягають у всебічному вивченні структури та класифікації оборотних коштів та їх впливу на розвиток підприємства.

Список літератури:

1. Бухгалтерський облік у торгівлі та ресторанному господарстві : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / [Л.В. Нападовська та ін.] ; за заг. ред. Л.В. Нападовської ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. нац. торг.-екоп. ун-т. – К.: Київ. нац. торг.-екоп. ун-т, 2012. – 394 с.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; затв. Наказом Мініфіну України від 30.11.99 р. № 291. Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку. – К.: КНЕУ, 2001. – 334 с.
4. Лігоненко Л.О., Гуляева Н.М., Гринюк Н.А., Ситник Г.В., Докієнко Л.М. Фінанси підприємства: Підручник / Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К., 2007. – 491 с.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
6. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. наказом Мініфіну України від 20.10.99 р. № 246 і зареєстровано в Мініюсті України від 02.11.99 за № 751/4044 // www.rada.gov.ua.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0860-99>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Мініфіну України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027-00>.
10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV, із змінами і доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14/conv>.
11. Про облікову політику [Електронний ресурс]: Лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 № 31-34000-10-5/27793. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931.
12. Синиця Т.В. Бухгалтерський облік: теоретичні основи, організація та оптимізація облікових процесів : навч. посіб. / Т.В. Синиця, І.В. Осьмірко ; М-во освіти і науки України, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків: Панов А.М., 2016. – 274 с.

Бурак І.О., Грышкан Р.Р.

Черновицкий торгово-экономический институт

Киевского национального торгово-экономического университета

ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ОБОРОТНЫМИ АКТИВАМИ СУБЪЕКТА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Статья посвящена исследованию актуальных вопросов совершенствования информационного обеспечения. Определено место анализа в процессе управления оборотными активами. Систематизированы аналитические возможности действующей формы баланса субъектов хозяйствования. Определены направления оптимизации структуры баланса с целью обеспечения высокого уровня его информационной емкости. Обобщена система показателей эффективности использования оборотных активов.

Ключевые слова: оборотные активы, информационно-аналитическое обеспечение, финансовая отчетность, структура, элементы оборотных активов, ликвидность.

Burak I.O., Gryshkan R.R.

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics

INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT FOR THE MANAGEMENT OF CURRENT ASSETS OF THE SUBJECT OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

Summary

The article is devoted to the research of topical issues of improvement of information provision. The place of analysis in the management of current assets is determined. Systematized analytical capabilities of the current form of balance of subjects of management. The directions of optimization of the structure of the balance are determined in order to provide a higher level of its information capacity. A generalized system of indicators of efficiency of use of working assets.

Keywords: current assets, informational and analytical support, financial reporting, structure, elements of current assets, liquidity.